

ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

Доротюк В. І.

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН
м. Київ Україна

Анотація: Підготовка вчителів до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання є важливою складовою у освітньому процесі. У статті розглядається той базовий елемент в оцінці роботи вчителя, який не врахований ні в ключових, ні в професійних компетентностях педагога — його психологічне здоров'я. Автор аналізує проблему та пропонує заходи для її вирішення

Ключові слова: компетентність, професійне вигорання, педагогічна діяльність, деформація, творчість.

Сучасне суспільство пред'являє нові вимоги до випускників середніх освітніх закладів. Для адаптації в професійному чи навчальному середовищі людина має визначитись зі своїми компетентностями, зробити оцінку навколишнього світу та використати відповідний інструментарій комунікацій. Віднині, цьому всьому навчають у школі та виховують у процесі навчання уміння спілкуватись вчителі, але вони теж повинні змінюватись. «Для виконання такої важливої функції вчитель має бути психологічно інтелектуально та морально підготовлений»[1].

Характеристики професійної компетентності визначено В.Г.Зарубіною і вони наступні: «Індивідуальна ступінь відповідності вимогам професії, глибина і характер обізнаності робітника відносно визначеної

професійної діяльності, здатність до ефективної реалізації у практичній діяльності своєї професійної кваліфікації і досвіду»[2]. Як визначається індивідуальна відповідність професії? Термін «індивідуальна» вказує на особистісні якості та риси характеру людини, а також характерні для неї реакції та предметні знання - все, що її характеризує. Та цього недостатньо для успішної професійної діяльності.

Психологічною основою педагогічної компетентності є, за нашими дослідженнями, фізичне та психологічне здоров'я. Результати експерименту по виявленню професійного та емоційного вигорання серед педагогів, показало наявність таких станів у 50% протестованих.

Як констатує наука, такі спеціалісти не зможуть досягти професійних вершин в жодному виді діяльності, в тому числі і в педагогічній. Карен Хорні визначає це так: «Важко передати, як багато страждань завдають такій людині труднощі у роботі, це колосальні втрати людської енергії, марна втрата сил у процесі роботи... та індивідуальні втрати множаться на тисячі і порушення в роботі стають втратами людства»[3].

Особливістю педагогічної професії є те, що вигорання притаманне тим вчителям, хто має більший педагогічний стаж, отже воно може вважатися професійною деформацією.

Якщо враховувати головну причину вигорання - одноманітність та монотонність в роботі - отримаємо діагностику цілої системи освіти, робота в якій переважає нетворча та безбарвна. Нами не досліджувались причини та джерела цього стану речей в освіті, але можна припустити, що це:

- вимоги чітко виконувати інструкції міністерства
- заборона прояву творчого підходу у роботі вчителя дирекцією
- відсутність дружелюбної та доброзичливої атмосфери на роботі
- непомірне інтелектуальне та нервово навантаження
- відсутність у вимогах до професії обов'язкової інновації,

різноманітності, технологічності у забезпеченні методів та підходів до навчання та виховання

Висновки: Для забезпечення компетентності вчителів, де необхідною умовою є «індивідуальна відповідність професії», потрібно періодично проводити психологічне обстеження педагогічних кадрів для виявлення професійних деформацій. Слід розробити програму заходів для попередження професійних вигорань в учителів. У вимоги до професії педагога внести як обов'язкові: творчість, освіченість, багатогранність інтелектуальну гнучкість, стресостійкість.

За таких умов людство і освіта не буде нести колосальних втрат, зате буде мати оптимістичне і психологічно врівноважене підростаюче покоління школярів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Доротюк В.І. Психолого-педагогічні чинники готовності вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти. (с. 41-48). Журнал “Освіта та розвиток обдарованої особистості” №1(72) 2019р
- 2.Зарубина В.Г., Громова Л.А. Компетентностный подход в подготовке кадров в области гуманитарных технологий. М., 2007
3. Хорни Карен. Невроз и личностный рост. К., 2006г., 400с.